

Jónás könyve és Jónás imája

„jól kapard a régi színt le, mert átüt,
mindig átüt, mindig átüt, s szennynek
izzad ki majdan ami dísz volt”

Babits Mihály: Szobafestés

Babits Mihály költészete

- Úgy kezd radikálisan újat a magyar költészetben, hogy eközben rendkívül erőteljesen kötődik az európai szellemi tradíciókhoz.
- A hagyomány Babits számára sohasem kihűlt múzeumi tárgy: költészetének egyik végig jelenlevő alapvonása a tradíció és a jelen dialogikus viszonyba állítása.

- Az első világháború időszakától egyre sürgetőbbben jelenik meg műveiben a költészet közéleti szerepével való számvetés igénye. A háború elleni indulatot megformáló, expresszionista jellegű szövegeket követően a tradíciókhoz való kötődés tartást és menedéket ad az 1920-as és 30-as évek fenyegető szellemi és politikai törekvéseivel szemben.

Babits Mihály költői korszaka

- **Első korszak (1909-1916)**
„elefántcsonttorony” – a társadalmi kérdésekről még nem érdeklődik ebben az időszakban
Antik költők követése, katolikus szellemiség, pacifizmus
- **Második korszak (1916-1937)**
Erőteljes háborúellenesség jellemzi (első világháború hatására)
-újklasszicizmus gondolata
-aktív társadalmi szerepvállalás
- **Harmadik korszak (1937 – 1941)**
- Váltás – prófétai fordulata-gégerák
1938-ban műtik meg-elveszíti a beszédképességét
még mélyebb vallásosságba merül – az előretörő fasizmus ellenében

Babits „prófétai fordulatának” okai

- Első világháborút (1914-1918) és Trianont (1920) ő is katasztrófaként élte meg, ahogyan akkoriban minden költő és író.
- A 20-as és 30-as években előbb az olasz, majd a német fasizmus előretörése aggasztotta:
 - 1936-ban kitört a spanyol polgárháború
 - 1933-ban Ausztria annektálása, majd Csehország német megszállása már előre vetíti a háború rémét
- 1937 gégerák

Bibliai történet – Babits története

- *Jónás könyve*, amelyet 1937–38-ban, immár súlyos betegen írt Babits, a *Héber Biblia* azonos című könyvének **parafrázisa**.

Egy műnek vagy valamely művumának saját szempontú átdolgozása és értelmezése.

Miért éppen

- A zsidó és ókeresztény történelem fontos.
- A Jónás téma önmagában is előképességként is megjelenik.
- „mert ahogyan a cethal gyomrában éjjel a föld szívébe

Jónás könyve

Első rész

Monda az Úr Jónásnak: „Kelj fel és menj Ninivébe, kiáltás a Város ellen! Nagy ott a baj, megáradt a gonoszság: szennyes habjai szent lábamat mossák.” Szólt, és fölkele Jónás, hogy szabadna, de nem hová a Mennyebe akarta, mivel rikkellé a prófétaságot, félt a várostól, sivatagba vágyott, ahol magány és békeség övezze, semhogy a feddett népség megkövesse, Kivülén azért Jáfó kikötőbe hajóra szállott, mely elvinné őtet Tarsis felé, s megadta a hajóbert, futván az Urat, mint tolvaj a hóhért!

pszerű és

séggel, Jézus

éjjel volt a
nap és három

- A történet maga novellaszerű.
- Jónás nem fikív alak a Bibliában, ugyanis több helyen is megjelenik.
- A Királyok második könyvében van szó II. Jeroboám királyról, Jónás ebben az időben prófétált az Izrael határainak helyreállításáról.

Magyar előképek

- Magyar előképek:
- Protestáns irodalomban, a 16. században is „használták” ezt a történetet
- Batiz András: *Jónás prófétának históriája* (1541) históriás ének
- Arany János: „*Próféta –lomb*” (verstöredék)
- Ambrus Zoltán: *Ninive pusztulása* (novella)

- Mi a költők és írók, az írástudók felelőssége, mikor előretör a fasizmus.

A mű szerkezete

- Követi a bibliai történet szerkezetét.
- **1. Engedetlenség-** Jónást az Úr Ninivébe küldi, hogy megprófétálja annak pusztulását. Jónás azonban nem mer Ninivébe menni, inkább elrejtőzik a hajófenéken. Az Úr ezért megbünteti: egy hal gyomrába zárja.
- Az eredeti szövegben: nagy halként jelenik meg.
- De a Septuagintában már cethal szerepel.

- **2. BÜNTETÉS** – Jónás a cet gyomrában eltötött 3 napot és 3 éjjelt, és az átélt szenvedések rádöbbentik, hogy nem lázadhat az Úr parancsa ellen – Jézus előképe (amit ő a sírban tölt el).
- **3. Küldetés** – Jónás teljesíti a küldetést. De gúnyt űznek belőle.
- **4. Tanulság** – kivonul a pusztába, ahol várja a prófécia bekövetkezését(40 nap). Az Úr azonban nem pusztítja el a várost. A próféta haragra gerjed.

Miért akart Jónás az Úr elől elfutni?

- **Biblia**

„És lőn az úrnak szava Jónáshoz, az Amittai fiához, mondván: Kelj fel, menj Ninivébe, a nagy városba, és kiálts ellene, mert gonoszságuk felhatolt elémbé! És felkele Jónás, hogy Tarsisba szaladna az Úr elől. Leméne azért Jáfóba, és találta ott egy hajót, a mely méne Tarsisba, és megadván a hajóbért, beszälla abba, hogy Tarsisba menne velük az Úr színe elől”

(Jón 1:1-3)

Babits

„Szólt, és fölkele Jónás, hogy szaladna, / de nem hová a Mennybeli akarta, / mivel **rühellé** a próféataságot, / félt a várostól, Sivatagba vágyott, / ahol magány és bekesség övezze, / semhogy a fedett népség megkövezze

- Ninive az Asszír birodalom fővárosa.
- Jogos az, hogy fél? Igen.

Változtatás 2.

- Hogyan viselkedtek ebben a viharban a hajósok?
- Egyrészt nagyon istenfélők, mert mikor beismeri, hogy ő héber, akkor minél előbb próbálják kimenteni, nehogy vér tapadjon a kezükhöz.
- „És megfélemlének az emberek nagy félelemmel...mondák azután néki: Mit cselekedjünk veled, hogy a tenger megcsendesedjék ellenünk?.. És erőlködtek azok az emberek, hogy visszajussanak a szárazra; de nem tudtak, mert a tenger háborgása növekedék ellenök. Kiáltanak azért az Úrhoz, és mondák: Kérünk Uram, kérünk, ne vesszünk el ez ember lelkéért, és ne háríts reánk ártatlan vért, mert te, uram, úgy cselekedték, a mint akartad!” (Jón 1:8-14)

„Mi dolog ez, hé, te nagy alható?
Ki vagy te? Kelj föl, s kiálts a
keserves
istenedhez, talán ő
megkegyelmez!
Vagy istened sincs? Szólj! Miféle
nemzet
szült? Nem te hoztad ránk a
veszedelmet?
Mely város vall polgárának,
büdös?
S e fene vízen át velünk mivégre
jössz?”

Mi történt Jónással a hal gyomrában?

- Zsoltárt mond el Jónás – Biblia
 - Babits hőse is:
 - „Ebének kíván engemet a Pásztor és megszabadított a rothadástól. Jössz már, Uram, jössz, záraim kizárod s csahos szókkal futok zargatni nyájad. Mert imádságom eljutott tehozzád és végigjárta a Magasság hosszát.
 - Csapkodj hát, csapkodj, ostorozva bölcsen, hogy amit megfogadtam, ne felejtsem, mert aki éltét hazugságba vesztí, a boldogságtól magát elrekeszti.”
- -nagyértékű lefokozás Babits részéről.

Milyen reakciót váltott ki Jónás prédikációja?

„Ninive lakói hittek az Istennek. Böjtöt hirdettek, nagyok és kicsik egyaránt zsákruhát öltöttek.

Amikor a szózat eljutott Ninive királyához, ő is leszállt trónjáról, levetette palástját, és zsákruhába öltözve hamuba ült.

Aztán a király és a főemberek parancsára kihirdették és elrendelték Ninivében:
"Ember és állat, ökör és juh semmit se egyék, ne legeljen, és vizet se igyék.

Öltsön zsákruhát ember és állat, és harsány hangon könyörögjön az Istenhez. Mindenki hagyja el gonosz útjait és a rosszat, amit a keze végbevitt.

Ki tudja, hátha irgalmas lesz és újra megbocsát az Isten, lecsillapul iz zó haragja, és nem kell elvesznünk!„

Jón 3:5-9

„Menvén hát Jónás, első nap kiére egy sátrakkal telt, csillagforma terre/ s az árusok közt akik vad szakállát/ és lotykos, rongyos, ragadós ruháját, ahol helyet vőn, kórusban nevétték...// s kísérték Jónást bolondos csapattal./ Hozzá simultak, **halbüzét** szagolták/ és mord lelkét merengve szimatolták.// Jónást meg egy cifra oszlop/ tetejébe tették , hogy szónokoljon/ és jövendölje végét a világnak.”

Jogos-e Jónás felháborodása?

- A harag mind a két műben másként indokolt.
- A Bibliában indokolt-e? Az asszírok megtérnek, Isten joggal halasztja el. Jónás haragja indokolatlan. Valószínűleg azért, mert lelkében nem tudta átérezni. Lehet, hogy nem tudott megbocsájtani.
- Babits: megvan az indok, pszichológiailag-ha a niniveiek nem térnek meg, akkor miért nem pusztítja el?
- Néhány lélekben kicsírázott.

A mű és a bibliai szöveg

- Babits művének sztorija több ponton eltér a bibliai történettől (vagyis parafrázis):
 - a címből kimarad a próféta megjelenés. Ez a hiány Jónás alakjának hétköznapi emberit nyomatékosítja
- Babits Jónásának esendősége
- Ninive városa, annak lakosai

Mi az üzenete?

- Magányérzet felerősödött
Aggodalom és félelem a háború miatt.
- A Jónás indoka a menekülésre.
- Isten akarata azonban mindenképpen megvalósul.

Modern próféta

- Jónás története a költői életút allegóriájaként is olvasható. **Az események egy-egy napja egy-egy pályaszakasznak felel meg.**

Az első nap

- Jónás a piactérre érkezik. Míg a bibliai *Jónás könyvében* Jónás az első nap prédikál, és a nép ezt hallva azonnal megtér, Babits Jónása a piacon hiába kiabál, **szavai hatástalanok maradnak**. Ez értelmezhető úgy, hogy a kezdő költő megpróbál mondani valamit az embereknek – de az embereket általában nem érdekli a művészet, egy költő bármit mondhat, attól még semmi sem fog megváltozni.

2. nap

- Egy második térre érkezik Jónás, a **színészek és mimesek terére**. Ez értelmezhető a költői életút, a költői pálya következő szakaszaként. A már nem kezdő költőt befogadja a művésztársaság, a művészi elit – de őket sem érdeklik a költő szavai.
- Ez a szakasz a költői pálya következő kudarcát fogalmazza meg: az, hogy a piactéren nyüzsgő átlagemberek nem fogékonyak a művészetre, talán még érthető.

3. nap

- A harmadik nap érkezik Jónás a **királyi ház** elé.
- Tulajdonképpen örömmel fogadják, még helyet is kap, ahonnan szónokolhat. Ez értelmezhető úgy, hogy az érett költő végleg „befutott”, mondhatjuk azt, hogy „udvari költővé” vált.
- **z udvari költő inkább bohóc, mint költő.** Amikor Jónás szembesül ezzel, átkozódva kifut a városból. Bohóc nem akar lenni.

JÓNÁS IMÁJA

- Mint a címből már kiderül, *Jónás imája* rokon szálakat mutat a korábban született, és a különböző válogatásokban, szöveggyűjteményekbe vele együtt szereplő *Jónás könyvével*.
- *Elbeszélője egyes szám első személyű.* Valóban Jónás mondja ezt el? Ez Jónás imája? Nem. Több okból sem. Egyrészt nem illeszthető bele a bibliai hagyományba, melyet a rokon vers átfog. De:

- *"hogy ki mint Jónás, rest szolgája, hajdan bujkálva, később mint Jónás a Halban leszálltam a kínoknak eleven süket és forró sötétjébe....,,*
- A fenti négy sorból kiderül, hogy a versbeli szerző mintegy felveszi a próféta szerepét
- *Jónás imájában, amely vallomásos önvizsgálatában megrázóbb, mint maga az egész epikus remekmű, Babits **Jónás szenvedéseit eleveníti fel, és azonosul velük.***

- Amennyiben a *Jónás könyve* a próféta szerep elfogadása, úgy a *Jónás imája* annak bizonyossággal való felvállalása.
- „*mint rossz gégéből telik,*” - Itt így ez a könyörgés átvált az életért való könyörgéssé, hisz ekkor teljesedhet ki a költészet is, ha van miről szólni. És természetesen a félelem is fontos tényező.

- A felütés hasonlata („*túláradt patak*”) a „gazdához” intézett könyörgésben is visszatér („*bár adna a gazda patakom sodrának medret*”). A második rész fohászában a költészetének újjászületéséért könyörög a költői én; a közelgő elmúlás tudatában sürgetőnek tartja, hogy addig szólhasson, míg „*az égi és ninivei hatalmak engedik*” – hiszen a költő számára a szó, a nyelv általi alkotás az élet.